

PRÁVNICKÁ
FAKULTA
Masarykova univerzita

Imperativní normy

Justičná akadémia SR
20. 3. 2019

Jiří Valdhans

1

PRÁVNICKÁ
FAKULTA
Masarykova univerzita

Základní východiska

2

Imperativní normy

- *overriding mandatory provisions (rules),*
- *rules of immediate application, directly binding rules, strictly positive laws, spatially conditioned internal rules,*
- *functionally localised rules,*
- *Eingriffsnormen, selbstgerechte Sachnormen,*
- *lois de police, lois d'application immédiate,*
- *normes fixant leur propre domaine d'application*
- *norme d'applicazione neccesiaria, normas rigidas expresas,*
- *nutně použitelné předpisy, aktivní veřejný pořádek.*

3

Imperativní normy – co je to za institut

- výhrada veřejného pořádku a imperativní normy
- dvě strany téže mince – veřejný zájem?
- pasivní a aktivní forma veřejného pořádku?

4

Imperativní normy – co je to za institut

- Savigny - aplikace cizího práva není kvůli veřejnému pořádku možná ve dvou případech
- má být aplikován institut neznámý (otroctví) – dnešní VVP
- *ius cogens*
  - ochrana slabšího (jednotlivce), nahraditelnost cizím právem
  - ochrana veřejného zájmu, nenahraditelnost cizím právem (zákaz polygamie, zákaz Židům vlastnit nemovitosti)
    - normy přísně imperativního charakteru
    - zákony veřejného pořádku, které stojí mimo běžné normy a tedy i mimo operování kolizních norem
    - stát je při aplikaci takových norem izolován, není součástí mezinárodního společenství
    - tyto normy jsou anomálií, výjimkou v mezinárodním systému a postupně vymizí

5

Imperativní normy – co je to za institut

- Mancini
  - vše, co není osobní sférou jedince, je věcí veřejnou a tedy i věcí veřejného zájmu – a lze chránit prostřednictvím veřejného pořádku
  - veřejný pořádek není výjimka, má pozitivní obsah
  - aplikace těchto norem je logický důsledek jejich existence
  - inspiroval italské a francouzské právo
  - *lois de police interne* vs *lois de police international*
  - i tyto normy jsou vnímány jako součást veřejného pořádku

6

Imperativní normy – co je to za institut

- Francescakis
  - existence norem, které mají při aplikaci před soudem speciální pozici, protože jsou vyňaty z působnosti dvoustranných kolizních norem
  - mají jednostranný směr aplikace
  - stát je využívá k “ochraně” svých fundamentálních zájmů
  - jak normy vylučující aplikaci norem cizích (polygamie, otroctví)
  - tak prosazující základní politické a sociální ideje francouzské civilizace
- judikatura SDEU je inspirována francouzskou teorií
- C-126/97 *Eco Swiss China Time Ltd proti Benetton International NV*

7

Imperativní normy – výsledek?

- skupina norem, které si „vynucují“ svoji aplikaci v určitých situacích bez ohledu na rozhodné právo
- administrativně-správní metoda regulace – veřejnoprávní normy (porušení stíháno státem, vynucovány státem)
- konkrétní normy, velké množství
- **PROSAZENÍ VEŘEJNÉHO (STÁTNÍHO) ZÁJMU**
- imperativní norma nebo spíš **imperativní situace?**
- „imperativnost“ je relevantní v propojení se soukromoprávním vztah
- neregulují obsah soukromoprávního vztahu, ale **ovlivňují** plnění povinností
  - neplatnost právního jednání
  - nemožnost plnění

8

Imperativní normy – výsledek?

- článek 9 nařízení Řím I
  - ustanovení, jejichž dodržování je pro stát při ochraně **(prosazování)** jeho veřejných zájmů, jako např. jeho politického, společenského a hospodářského uspořádání natolik zásadní, že vyžaduje jejich použití bez ohledu na právo rozhodné určené kolizní normou

9

Imperativní normy – výsledek?

- antikorupční legislativa,
- úprava hospodářské soutěže,
- oblast veřejných zakázek,
- měnová a devizová opatření,
- daňové předpisy,
- úprava cel a dalších mechanismů regulace dovozu a vývozu
  - včetně obchodu se zbraněmi, nebezpečnými látkami, předměty kulturních hodnot
- normy řešící energetickou bezpečnost,
- ochrana životního prostředí,
- sociální zabezpečení.

10

Imperativní normy a ochrana spotřebitele

- ochrana spotřebitele, zaměstnanec?
- ano, pokud hovoříme o veřejnoprávních aspektech
- nikoliv ve smyslu článku 6, resp. 8 nařízení Řím I
  - materializace kolizního řešení v případě volby práva
  - komparace
  - aplikace zvoleného a případně doplnění ochranářskými instituty jednoznačně určeného práva (dle bydliště spotřebitele či místa obvyklého výkonu práce)

11

Použití imperativních norem

12

Použití ano či ne

- historicky – ne
- pro odmítání není praktické ani teoretické odůvodnění, navíc je problematické pro praxi
- spíše než ano či ne – na základě čeho
  - zvláštní navázání (hraniční určovatel)
  - bezprostřední aplikace

13

Specifika

- imperativní norma neupravuje práva a povinnosti stran soukromoprávního vztahu s mezinárodním prvkem
- upravuje povinnost jedné z těchto stran, případně obou vůči státu
- do soukromoprávního vztahu vstupuje jako vnější faktor
- faktor, který má zásadní vliv
  - vylučuje existenci, pokračování právního vztahu,
  - vylučuje či omezuje plnění
- nutnost KVALIFIKACE tohoto vnějšího faktoru pro účely soukromoprávního vztahu
  - embargo
  - zákaz kartelových dohod

14

Použití kdy a jak

- souběžně s aplikací rozhodného práva

15

Použití imperativních norem *teritoriální aspekt*

16

Kategorizace dle původu

- *lex fori*
- *lex causae*
- imperativní normy náležející k právu třetího státu

Imperativní normy *lex fori*

- neoddiskutovatelná aplikace
- mantinely vymezeny v C-184/12 *United Antwerp Maritime Agencies (Unamar) NV proti Navigation Maritime Bulgare*
- *zohlednit nejen přesné znění ustanovení, ale i obecnou systematiku a všechny okolnosti, za kterých bylo přijato tak, aby bylo možno dovést, že ustanovení má imperativní povahu, protože je vnitrostátní zákonodárce přijal patrně s cílem chránit zájem, který je dotčeným členským státem považován za zásadní*
- *lze proto aplikovat právo fóra, které stanoví úroveň ochrany pro určitou skupinu právních vztahů vyšší nad rámec stanovený směrnicí EU, a vyloučit tak ustanovení práva jiného členského státu i přesto, že právo tohoto jiného členského státu je v souladu s předmětnou směrnicí*
- zároveň však nesmí dojít k omezení jednotného vnitřního trhu

Imperativní normy *lex causae*

- některé právní řády rozlišují mezi imperativními normami *lex causae* a normami třetího státu (Česko, Polsko, Maďarsko)
- jiné rozlišují pouze mezi imperativními normami fóra a normami zahraničními (Belgie, Nizozemí, Švýcarsko)
- § 23 ZMPS, článek 6 polského ZMPS
  - *Použije se těch jeho ustanovení, kterých by se na území, na němž toto právo platí, pro rozhodnutí ve věci použilo, bez ohledu na jejich systematické zařazení nebo jejich veřejnoprávní povahu, pokud nejsou v rozporu s nutně použitelnými předpisy českého práva.*
- ostatní úpravy
  - úzké spojení a
  - dané normy vyžadují svoji aplikaci bez ohledu na rozhodné právo vzhledem k jejich povaze a účelu
  - zvážit, jaké by byly účinky použití a nepoužití těchto norem

19

Imperativní normy třetího státu

- platí to, co již bylo řečeno
  - úzké spojení a
  - dané normy vyžadují svoji aplikaci bez ohledu na rozhodné právo vzhledem k jejich povaze a účelu
  - zvážit, jaké by byly účinky použití a nepoužití těchto norem
- nebo lze upravit explicitně, § 25 ZMPS

20

Imperativní normy třetího státu

- § 25 ZMPS
  - k návrhu účastníka
  - podle právního řádu, jehož jsou součástí, se jich má použít bez ohledu na to *lex causae*
  - významný vztah
  - je to spravedlivé vzhledem k povaze těchto ustanovení, jejich účelu nebo k důsledkům, jež by vyplynuly zejména pro účastníky z jejich použití nebo z jejich nepoužití
  - účastník, který se takových ustanovení dovolává, musí prokázat platnost a obsah těchto ustanovení.

21

Imperativní normy v nařízení Řím I

- *lex fori* - ano
- imperativní normy jiného práva, než *lex fori*
  - velká nechuť
  - mohou být použity
  - místa, kde mají být nebo byly povinnosti vyplývající ze smlouvy splněny
  - vzít do úvahy povahu a účel
  - důsledky použití nebo nepoužití

22

Imperativní normy v nařízení Řím I

- C-135/15 *Republik Griechenland proti Grigorios Nikiforidis*
- článek 9 odst. 3 nařízení Řím I vylučuje použití jiných imperativních ustanovení než těch náležejících k právu fóra nebo právu státu, v němž mají být nebo byly splněny povinnosti ze smlouvy
- lze zohlednit tato jiná imperativní ustanovení
  - jako **skutkové okolnosti**,
  - jestliže to **umožňuje rozhodné právo**

23

Imperativní normy v nařízení Řím II

- co je imperativní norma
- *lex fori*
- imperativní normy jiných států – ne
- vadí to?

24

Safety rules

Řím II a *safety rules*

- také zohlednění veřejného zájmu
- také veřejnoprávní povaha
  - státní správa
  - samospráva
- výslovný požadavek zacházet s nimi jako se skutkovou otázkou
  - navrhnout, dokázat
  - princip materiální pravdy a volného hodnocení důkazů
- pravidla silničního provozu,
- technické standardy výrobků,
- pravidla bezpečnosti práce
- technické požadavky ve stavebnictví

Řím II a *safety rules*

- proč brát v potaz?
- pachatel (případně i poškozený) je povinen chovat se v souladu se *safety rules*
- bez ohledu na následné rozhodné právo později vznikajícího mimosmluvního závazku

27

Řím II a *safety rules*

- jakým způsobem je brát v potaz?
- je s nimi pracováno při zkoumání protiprávnosti jako jednoho z kvalifikačních znaků mimosmluvního závazku
- konstatování neexistence protiprávnosti
- snížení úrovně odpovědnosti
  - dovolat se jich může pachatel nikoliv pro konstatování neexistence protiprávnosti svého jednání, ale konstatování protiprávnosti jednání poškozeného
- zároveň je nutné brát v potaz profesionalitu pachatele, princip předvídatelnosti
  - životní prostředí, emise jedovatých látek v blízkosti hranic

28

Imperativní normy a *safety rules*

- překryv
- hygienické normy, bezpečnostní předpisy, technické požadavky na výrobky a ve stavebnictví
- když nelze použít danou normu jako imperativní, lze ji alespoň zohlednit jako *safety rule*